

Samrøða við danska fysioterapeutin, Britta Holle:

Nógv børn gerast longu taparar á skúlabonkinum

Tey verða ikki hildin til nóg tidliga

Eitt nýtt skúlaár er byrjað. Hundræðtals føroysk børn á seks og sjei ára aldri eru farin í skúla fyrri fyrstu ferð í lívinum. Tey skulu nú læra at lesa og skriva.

Tað er tó ein sannroynd, at ikki oll børn, sum byrja í 1. flokki í fólkskúlanum, eru nóg búgvín til at læra at lesa og skriva.

Hesi børnini gerast ofta taparar í skúlanum og seinni í lívinum — um vit ikki hava kunnleika um menningina hjá barninum, eygleiða tað og fylgja við ti.

Donsk hagtøl vísa, at 3 av hvørjum 20 børnum hava ilt við at fylgja við í skúlanum.

Í samrøðu við Sosialin visir Britta Holle, fysioterapeutur á, at vit kunnu hjálpa hesum børnum, soleiðis at tey ikki gerast taparar. — Hvussu stór ólukka er tað ikki fyrri barnið og familjuna, at barnið verður tapari, og hvussu nógvan pening kostar tað ikki samfelagnum, spyr Britta Holle.

Ein tapari kostar 2 mill. kr.

Í Danmark rokna tey við, at ein tapari kostar samfelagnum 2 milliónir krónur frá vøggju til grøv. Tað er tí vert at umhugsa at hjálpa hesum fólki sum tidliga sum gjørligt og gjalda tað, sum tað kostar.

— Lat tað ikki verða

sagt ov sjáldan, at tað ræður um at hjálpa børnum, meðan tey eru smá og eru við at menna seg, sigur Britta Holle við eini sannfordari rædd.

Krevur vælútbúnaar stuðulslestrarar

Hon visir á, hvussu stóran týðning tað hevur, at vit eiga vælútbúnaar stuðulslestrarar, ið kenna menningina hjá børnum.

Samfelagið roynir eftir ferimuni at hjálpa teimum børnum, sum á ein ella annan hátt hava ilt við at fylgja við. Tað er tó langt frá rokkið á mál. Í dag er stórir tørvur á vælútbúnaar stuðuls- og serlestrarum serstakliga í teimum smærri og fíggjarliga veikum kommunum í Danmark.

Ein orsøkin til at tað í dag er trupult at hjálpa tarnaðum børnum, tá tey eru byrjað í fólkskúlanum, er tann, at læraskúlarnir gera ikki so nóg burtur úr at læra um menningina av børnum.

Dugandi, umhugsin og tolin

Hetta heldur Britta Holle vera skeivt, tí lærarin hevur veruliga fyrri neyðini at kenna menningargistini hjá einum barni. Hevur lærarin tá næmingar, sum eru meira ella minni menningartarnaðir (retarderaðir), krevur tað av honum, at hann er dugandi, umhugsin og tolin.

At eitt barn er menningartarnað vil siga, at tað á einum ella fleiri

økjum er tarnað í mun til javnaldan. Eitt tilíkt barn hevur m.a. ringt við at fylgja við í skúlanum og hevur ilt við at læra at lesa og skriva.

Ikki hildið til nóg tidliga

Orsøkin til hetta, sigur Britta Holle víðari, kann vera tann, at barnið er føtt við ymsum brekum. Men ógvuliga ofta er orsøkin at finna í sjálvari menningini av barninum. Tað hevur ikki verið nóg nóg hildið til (stimulerað), meðan tað var pinkulitið og er í uppvækstri.

Eitt, sum leingi hevur forðað fyrri framstígum á hesum øki, er tað, at nógvar lærarafólk hava havt tað áskoðan, at børn verða fødd sum seks ella sjei ára gomul — júst tá tey fara í skúla. Tað varð ikki hugsað um, at heili trý av tjúgu børnum í einum skúlaflokki bert vóru á sama menningargist, sum eitt trý ella fimm ára gamalt barn.

Ganga í skúla saman við hinum

Uppá fyrispurning hvørja undirvísing menningartarnað børn fáa í Danmark

í dag, sigur Britta Holle, at teir sosialu myndugleikarnir fyrri nøkrum árum síðani settu ynski fram um, at tey menningartarnaðu skuldu ganga í skúla saman við hinum børnum í vanligu fólkskúlanum. Tey, sum so eru ringast fyrri, verða send á spesialskúlar. Lóg kom um hetta fyrri umleið trimum árum síðani.

Britta Holle setir spurnartekin við, um tað er rætt, at tey menningartarnaðu í fleiri fólkskúlanum, sum stóðan er við undirvísingini í dag. Tørvurin er jú stórir á vælútbúnaar stuðulslestrarum.

Vita ikki við vissu

Í dag er stóðan tí nógva staðni tann, at kommunurnar vita ikki við vissu, hvat tær skulu gera fyrri at hjálpa teimum menningartarnaðu børnum. Tí royna tær hvør í sínum lag at finna fram til ein undirvísingarghætt, sum tær halda er best egnaður til tey ymsu børnini.

Tað er sostatt ógvuliga ymiskt frá kommunu til kommunu, hvussu børnini verða undirvíst ella fáa hjálpa.

Í nøkrum kommunum ganga tey menningartarnaðu børnini í fólkskúlanum. Har er so ein stuðulslestrari knýttur av flokkinum. Í øðrum kommunum verða børnini

tikin úr flokkinum saman við stuðulslestrarum. Aðrastaðni verða hesi børnini undirvíst av einum serlestrara allan skúladagin, og uppaftur aðrastaðni hava skúlarnir serflokka fyrri menningartarnað børn. Í ávisum fólkskúlanum ganga børnini á einum spesialskúla.

Tá er nakað seint

Úrslitið av hesum ymsku skipanum verður, at tað ganga fleiri ár, áðrenn skúlamyndugleikarnir veruliga vita, hvat er best fyrri barnið.

— Men tá er nakað seint, sigur Britta Holle. Heldur áttu vit at havt stórru kunnleika um børnini frammanundan — áðrenn tey fóru í skúla.

Hon er av teirri áskoðan, at teir sosialu myndugleikarnir í Danmark eiga at gera kanningar av børnum, áðrenn tey fara í skúla, fyrri at vita, hvør skúli og hvør undirvísing er best fyrri tey og tey børnini. Tá vistu kommunurnar so longu tidliga, hvat tær skulu gera fyrri at hjálpa børnum sum best.

— Tá kunnu vit tosa um, hvørji menningartarnað børn skulu ganga í fólkskúlanum, og hvørji skulu ganga á spesialskúla. Britta Holle heldur sjálv, at hetta er ein spurningur, sum má avgerast í hvørjum einstøkum føri.

Britta Holle úttan fyrri Skúlan á Trøðni

Tað er eingin skomm

»Tað er eingin skomm at eiga eitt menningartarnað (retarderað) barn. Tað kann henda fyrri eina og hvørja familju.

Tað ræður altíð um, at bæði familja og vinir góðtaka hetta barnið, sum tað er. Annars kemur tað ikki víðari, men stendur í stað.

Eitt menningartarnað barn vil siga eitt barn, har menningin er tarnað á einum ella fleiri økjum í mun til javnaldan.

Men tað at vera menningartarnaður nýtist ikki at merkja, at ein altíð fer at vera tarnaður. Nøkur verða ongantíð frísk. Men vit kunnu hjálpa teimum flestu av hesum børnum, um vit byrja tidliga.

Eisini teimum, sum longu eru farin í skúla, og sum ikki hava so lætt við at fylgja við, kunnu vit hjálpa. Bert vilji og kunnleiki er til staðar.

Britta Holle, fysioterapeut,
í Havn tann 2. september 1979